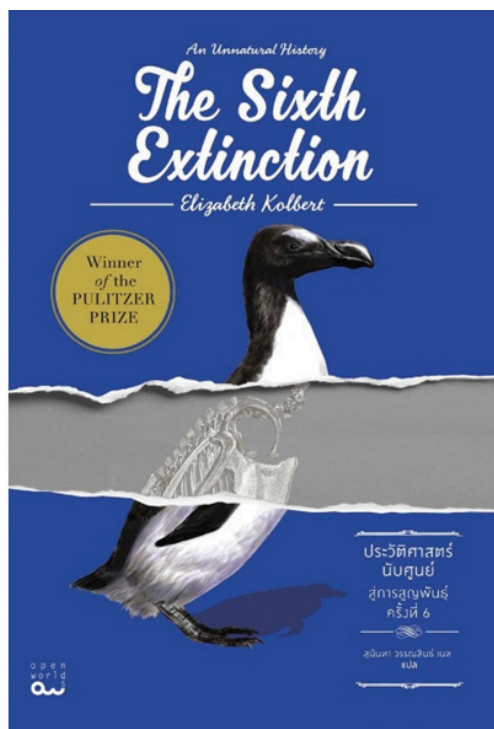

Book review โดย กรรณ วงษ์กำแหง

โคลเบิร์ต, อลิซาเบธ. (2559). *ประวัติศาสตร์ฉบับสูญ: สูการสูญพันธุ์ครั้งที่ 6* [An unnatural history: the sixth extinction] (สุนันทา วรรณสินธ์, แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Openworlds.

โลกของเราอายุประมาณ 4,000 ล้านปี หลักฐานแรกของสิ่งมีชีวิตอยู่ที่ประมาณ 3,500 ล้านปี ในระหว่างนั้นก็เริ่มมีสิ่งมีชีวิตถือกำเนิดมามากมาย จากสิ่งมีชีวิตที่ซับซ้อนน้อย ก็เริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น จากกลุ่มแบคทีเรียกับสาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงินในยุคแรก มาเป็นสัตว์และพืชที่มีหลายเซลล์ จากสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในน้ำก็เริ่มมีบางส่วนที่ปรับตัวขึ้นมาอยู่บนบก เริ่มมีสิ่งมีชีวิตหลากหลายขึ้นเรื่อย ๆ มีระบบร่างกายที่ซับซ้อน ขณะเดียวกัน สิ่งมีชีวิตที่อาศัยในแต่ละพื้นที่ก็มีการปรับตัว มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้ผ่านการลองผิดลองถูก ผ่านการทดสอบ สิ่งมีชีวิตชนิดไหนที่ปรับตัวไม่ได้ก็ต้องล้มหายตายจาก สูญพันธุ์ไป และมีสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่เกิดขึ้นมาทดแทน เรียกได้ว่าโลกของเราได้เดินทางผ่านร้อนผ่านหนาวมายาวนาน ในระหว่างนั้นก็เกิดเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่ (mass extinction) มาแล้วถึง 5 ครั้ง โดยทั่วไปแล้วการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา หากคำนวณตามการสูญพันธุ์ปกติ จะพบ 1 สายพันธุ์ที่หายไปทุก 700 ปี เราเรียกการสูญพันธุ์แบบนี้ว่า “background extinction” และเมื่อสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งสูญพันธุ์ก็จะมีสิ่งมีชีวิตที่มี ecotype คล้ายกันมาแทนที่ เช่น กรณีของปลาหุ้มเกราะ Placoderm ที่สูญพันธุ์ไปเมื่อสิ้นยุคเดโวเนียน ก็จะมีปลากระดูกอ่อนที่เข้ามาสืบบทบาทแทน แต่การสูญพันธุ์ครั้งใหญ่จะมีความรุนแรงกว่าการสูญพันธุ์ปกติมาก เพราะแต่ละครั้งสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกจะหายไปประมาณ 76-96% และอาจจะกินเวลายาวนาน สาเหตุของการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่ก็มักจะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเล หรือการมีอุกกาบาตขนาดใหญ่ปรากฏขึ้นมาในโลก

ในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงแนวโน้มของการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่รอบต่อไป ซึ่งมีหลักฐานมากมายบ่งบอกว่ามีสาเหตุมาจากฝีมือของมนุษย์ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเกิดภาวะน้ำทะเลเป็นกรด การประมงที่มากเกินไปกำลังการผลิตของสัตว์น้ำ การขยายตัวของเมืองที่ไปทำลายแหล่งอาศัยของสิ่งมีชีวิต การขนส่งทางไกลที่ในหลาย ๆ ครั้งนำพาเอาชนิดพันธุ์ต่างถิ่นไปรุกรานในที่อื่น หนังสือเล่าถึงการค้นพบว่ามีการสูญพันธุ์เกิดขึ้นกับนกอ็อกใหญ่ *Pinguinus impennis* เมื่อ 200 ปีที่แล้ว ที่ปรากฏเป็นรูปบนหน้าปกหนังสือเล่มนี้ด้วย นกอ็อกใหญ่เคยมีชีวิตอยู่และพบได้ทั่วไปจากนอร์เวย์ถึงนิวฟันแลนด์ จากอิตาลีถึงฟลอริดา ในยุคนั้นมีการล่าเพื่อเป็นอาหารและใช้ประโยชน์จากขนและกระดูก เพียงชั่วระยะเวลาระหว่างปี ค.ศ. 1800 - 1850 การล่าอย่างหนักก็ทำให้นกอ็อกใหญ่สูญพันธุ์ไป ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันชาร์ล ดาร์วินที่ทำการสำรวจในหมู่เกาะกาลาปากอส ก็ได้กล่าวถึงเต่าที่มีแนวโน้มลดลง ในหนังสือเรื่องการกำเนิดสปีชีส์ ดาร์วินเองก็ได้กล่าวถึงการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตหลาย ๆ สายพันธุ์ที่น่าจะมีสาเหตุมาจากมนุษย์ แต่ในเวลานั้นปัญหานี้ก็ยังไม่ได้รับความสนใจจากคนทั่วไปเท่าไรนัก ผู้เขียนยังได้เล่าถึงการสูญพันธุ์อีกหลายกรณีที่มีสาเหตุมาจากมนุษย์ ซึ่งพบทั้งระบบนิเวศบนบก เช่น การสูญเสียพื้นที่ป่าจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ของมนุษย์ และในน้ำเช่นแนวปะการังที่อยู่ในสภาวะที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์เนื่องจากภาวะน้ำทะเลเป็นกรด สายพันธุ์ต่างถิ่นที่ถูกนำพาไปจากการพัฒนาการคมนาคมขนส่ง โดยมีกรณีตัวอย่างคือเชื้อรา chytrid fungus ที่แพร่กระจายไปด้วยการขนส่งกบ และนำเอาเชื้อโรคแพร่กระจายไปทั่วโลกจากแอฟริกาไปออสเตรเลีย จากอเมริกาไปยุโรป แต่กว่าจะรู้ตัว ในบางพื้นที่เช่นในเมืองเอลบาเย ประเทศปานามา ที่ปกติมีเสียงกบสีทองปานามาร้องระงม ก็กลับกลายเป็นเมืองที่เงียบสนิท ไม่มีเสียงกบอีกต่อไป หนังสือเล่มนี้ยังได้กล่าวถึงความพยายามของนักวิจัยที่จะกอบกู้หายนะภัยเหล่านี้เพื่อช่วยเหลือสายพันธุ์ที่เหลืออยู่ และคาดเดาถึงอนาคตในวันข้างหน้าซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวที่อัตราการสูญพันธุ์รวดเร็วขึ้นกว่าสภาวะปกติถึงสองเท่า หากไม่มีใครมาดูแลจัดการ ผลลัพธ์หลังจากนี้ก็อาจจะยากเกินจะเดาได้ คงเป็นเรื่องน่าเศร้าที่สัตว์หลาย ๆ สายพันธุ์ รอดชีวิตจากการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่ทั้ง 5 ครั้งมาได้ แต่มาสูญสิ้นเผ่าพันธุ์ในยุคของการสูญพันธุ์ครั้งที่ 6 ที่มีสาเหตุหลักมาจากน้ำมือของมนุษย์นั่นเอง